

ROLUL STILURILOR DE ÎNVĂȚARE ÎN ACTIVITATEA EDUCATIVĂ

Aliona AFANAS

Institutul de Științe ale Educației

În articol este abordată problema privind stilurile de învățare în activitatea educativă, dezvoltate prin diverse strategii de învățare, tehnici eficiente de învățare, prin relațiile stabilite cu profesorii și colegii de clasă. Stilul de învățare prezintă un mod de abordare a sarcinii de învățare, identificând elevii cu orientare instrumentală sau pragmatică, orientare profundă, orientare spre achiziții, toate acestea fiind elemente-cheie în activitatea educativă a unui diriginte de clasă.

Cuvinte-cheie: *stil de învățare, activitate educativă, profesor-diriginte, elev, clasă, învățare, strategie, proces educațional.*

THE ROLE OF THE LEARNING STYLES IN EDUCATIVE ACTIVITIES

The article presents the problem of learning styles in educational activity, developed through various learning strategies, effective learning techniques, how to establish relationships with teachers and classmates. Learning style is a way of dealing with the task of identifying students with learning, instrumental or pragmatic guidance; thorough orientation; orientation towards acquisitions, all of which are key elements in the educational work of a head teacher.

Keywords: *learning style, educative activity, tutor teacher, student, classroom, learning, strategy, educational process.*

Orice proces educațional are drept scop explorarea și exploatarea optimă a resurselor de învățare ale elevilor. Una dintre cele mai importante astfel de resurse este **stilul de învățare**, de care depinde modul în care este orientată și însușită cunoașterea și modul în care elevul stabilește relații cu profesorii și colegii. Problema diferențelor de stil este o problemă a diferențierii capacităților prin care oamenii caută în mod activ, organizează și interpretează, imaginează și ulterior refolosec informația. În efortul lor de cunoaștere elevii angajează în moduri diferite și în proporții diferite aceste potențialități [1].

În opinia lui A.Kolb, *stilul de învățare* desemnează căile concrete prin care individul ajunge la schimbări în comportament prin intermediul experienței trăite, al reflecției, experimentului și conceptualizării [1, p.208].

Stilul de învățare este o componentă activă și stabilă a personalității. I.Al. Dumitru arată că stilurile de învățare cuprind nu doar elemente cognitive, ci și elemente afective și psihomotorii, structurate într-un mod specific la nivelul subiectului, inclusiv anumite caracteristici ale instruirii și seturi de prescripții instructionale care însoțesc realizarea efectivă a învățării [3]. Învățarea are drept notă distinctă diferențele individuale, **stilurile individuale** în care elevii abordează o *situație de învățare*. Fiecare persoană are o manieră personală de a se angaja în rezolvarea unei sarcini, fiecare are o modalitate proprie de a se raporta la anumite subiecte. Astfel, orice copil pe parcursul evoluției sale școlare își formează ritmul propriu de învățare. *Stilul de învățare* este expresia unei învățări strategice, specifice în activitatea de învățare. Spre deosebire de stilul cognitiv, care se referă la organizarea și controlul proceselor cognitive, stilul de învățare se referă la organizarea și controlul strategiilor de învățare și la achiziția de cunoștințe.

N.Entwistle vorbește despre **modalitatea de abordare a învățării** (approach to learning), prin care înțelege și *stilul de învățare* și descrie o *orientare spre semnificație* (care conferă o abordare profundă a învățării), o *orientare spre reproducere* (care conferă o abordare de suprafață a învățării) și o *orientare spre achiziție* (care conferă o abordare a învățării în termeni de succes) [4]. El precizează că această variabilă trebuie raportată la conținutul și contextul învățării.

Studii mai recente [7] au identificat **trei categorii ale stilului de învățare**: *stil centrat pe semnificație* (meaning), specific elevului predispus să se implice în sarcinile de învățare în baza unei motivații intrinseci (curiozitate, plăcere); *stil centrat pe reproducere* (reproducing), care descrie elevul predispus să se implice în sarcinile de învățare și să facă eforturi deosebite din teamă de insucces (motivație extrinsecă); *stil centrat pe achiziții* (achieving), care implică tot motivare extrinsecă, dar legată de speranța în succes (acest elev va face eforturi deosebite de a achiziționa noi și noi cunoștințe în speranța satisfacțiilor pe care i le aduce succesul).

Alți autori preferă sintagma „*mod de abordare*” a sarcinii de învățare, identificând elevii cu: *orientare instrumentală sau pragmatică* (utilising), care învață din nevoi strict pragmatice, ceea ce uneori îi predispune

la o abordare specială a sarcinii; *orientare profundă* (internalising), ce presupune din partea elevilor o motivație intrinsecă, cu expectații pozitive în ce privește efortul depus pentru învățare; *orientare spre achiziții* (achieving), ce presupune că elevii vor să-și afirme excelența față de colegii lor, în particular să obțină calificative cât mai mari [7, p.148]. Cercetările realizate asupra stilului de învățare și-au propus să identifice nu doar variabilele care definesc stilul de învățare, ci și influența lor asupra învățării, precum și acele variabile care pot fi controlate, optimizate prin instruire. Astfel, inventarul Canfield (Canfield's Learning Styles Inventory) vizează ca prin analiza preferințelor individuale în ce privește condițiile de învățare, materialul de învățat, modalitatea de învățare să obțină un indice general al expectanței performanței în învățare (exprimat în procente). Inventarul lui A.Kolb analizează preferințele elevilor pentru: $\frac{3}{4}$ experiență concretă (învățare prin implicare directă); $\frac{3}{4}$ conceptualizare abstractă (învățare prin construire de concepte și teorii pentru descrierea, explicarea și înțelegerea propriilor observații); $\frac{3}{4}$ observație reflexivă (învățare prin observarea celorlalți sau prin reflecția asupra experiențelor proprii sau ale altora); $\frac{3}{4}$ experimentare activă (învățare prin utilizarea teoriilor și conceptelor disponibile în vederea rezolvării de probleme și a luării deciziilor) [5]. În ceea ce privește stilurile de învățare, autorul A.Dumitru recomandă chestionarul VAK.

Cea mai simplă și mai răspândită modalitate de a identifica diferite stiluri de învățare se bazează pe simțuri. Denumit în mod curent **modelul VAK**, acest model descrie stilurile celor care învață ca fiind vizual, auditiv sau kinestezic. Persoanele cu un stil de învățare vizual procesează cel mai eficient informații în formă vizuală; cei cu stil de învățare auditiv înțeleg cel mai bine ascultând și cei cu un stil kinestezic/tactil învață mai bine prin atingere și mișcare [2, p.41-42]. Cei care învață mai ușor prin *stiluri de învățare auditive* își amintesc foarte ușor comenzile verbale, memorează mai ușor atunci când se discută despre subiectul respectiv și, în general, înțeleg și memorează mai bine atunci când informațiile sunt transmise pe cale verbală. Copiii care adoptă acest stil învață, de regulă, tot ceea ce este necesar din clasă, însă petrec foarte mult timp studiind independent. Un ajutor pentru memorare este citirea informațiilor cu voce tare. În cazul *stilului de învățare vizual*, își pot aminti cu ușurință informațiile citite sau scrise și găsesc de mare folos diagramele, hârtiile, pozele, desenele etc. Atunci când învață independent este mai ușor dacă încearcă să construiască câte o schiță (diagramă, desen) pentru fiecare idee principală. Aceste persoane au o așa-numită memorie fotografică. Stilul de învățare vizual este cel mai răspândit. *Stilul de învățare tactil-kinestezic* este axat pe partea aplicată a informațiilor. În acest caz, au probleme în memorarea pur teoretică, în schimb asimilează și rețin foarte ușor informațiile atunci când fac activități care să implice aplicarea lor, când se implică activ etc. În studiul independent pot obține o memorare excelentă dacă leagă informațiile noi de experiențe trecute. Modulele teoretice ar trebui să aibă și o parte aplicată cu care să poată crea raționamente logice. Apreciază folosirea instrumentelor și dețin o bună coordonare motorie. Acest stil de învățare este mult mai rar decât precedentele; statistic, aproximativ 5-10% din populație pot adopta un astfel de stil și obțin rezultate performante. Beneficiile descoperirii și aplicării unui astfel de stil de învățare sunt destul de evidente. Elevul își dezvoltă autocunoașterea, atinge punctul optim de învățare, obține rezultate școlare mai bune, scade stresul etc. [8].

Pentru a identifica preferințele de învățare ale elevilor potrivit modelului VAK, aplicăm **Chestionarul VAK** (vizual, auditiv sau kinestezic, a se vedea *Anexa*).

În continuare prezentăm stilurile de învățare, caracteristicile și strategiile de învățare ale acestora sintetizate în Tabelul ce urmează. În dependență de stilurile de învățare, dirigințele poate organiza diferite tipuri de activități educative, repartizând elevii în diferite grupuri.

Tabel

Stiluri de învățare în funcție de modalitatea senzorială [apud 6, p.131]

Modalitate senzorială/ stil de învățare	Caracteristici	Tehnici eficiente de învățare
Stil vizual Elevul utilizează mai mult imagini, diagrame, grafice; folosește expresii de genul „văd” cu sensul de „am înțeles”.	<ul style="list-style-type: none"> - vorbește repede; - este bun organizator; - observă în special detaliile mediului; - își poate reprezenta cuvintele în minte, reține mai repede ceea ce a văzut decât ceea ce a auzit; - memorează prin asocieri vizuale; - nu-l distrage zgomotul; 	<ul style="list-style-type: none"> - sublinierea ideilor principale, a cuvintelor, a formulelor matematice cu diferite culori; - oferirea unui timp suficient pentru vizualizarea graficelor, a tabelor și a imaginilor; - crearea unor scenarii în minte pentru informația citită;

	<ul style="list-style-type: none"> - uită instrucțiunile verbale; - este cititor bun și rapid; - preferă să citească, nu să i se citească; - uneori nu poate găsi cuvintele potrivite. 	<ul style="list-style-type: none"> - utilizarea unor instrumente de studiu: hărți, tabele, axa timpului, grafice; - transcrierea informației; - vizualizarea informației scrise.
<p>Stil auditiv Elevul utilizează exprimările „am auzit”, „sună bine această idee”.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - învață ascultând conversații sau prezentări; - vorbește ritmat; - vorbește cu sine; - este ușor distras de zgomot; - își mișcă buzele și spune cuvintele când citește; - îi place să învețe cu voce tare; - este mai bun povestitor decât scriitor; - este vorbăreț, îi plac discuțiile. 	<ul style="list-style-type: none"> - explicarea noilor informații; - exprimarea verbală a ideilor; - citirea cu voce tare; - învățarea cu tutori sau într-un grup în care poate să adreseze întrebări, să ofere răspunsuri, să exprime modul de înțelegere a informației orale.
<p>Stil kinestezic Elevul învață implicându-se în activități și lucrând în grup, construiește modele sau manipulează obiecte, pentru a-și explica o serie de concepte abstracte.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - învață prin manipulare; - vrea să încerce obiectele și mecanismele; - vorbește rar; - stă aproape de persoana cu care vorbește; - este atent la gesturi și gesticulează; - memorează mergând; - nu reține locații geografice decât dacă a fost acolo; - utilizează verbe de acțiune; - utilizează acțiuni ale corpului pentru a demonstra ceea ce a învățat; - are un scris urât; - îi place să se implice în jocuri. 	<ul style="list-style-type: none"> - mânuirea obiectelor și a uneltelor care trebuie învățate; - aranjarea tabelor și a diagramelelor într-o ordine corectă; - utilizarea unor mișcări, dramatizări, dans, pantomimă sau jocuri de rol pentru dezvoltarea memoriei de lungă durată; - vorbitul și plimbatul în timpul repetării cunoștințelor; - învățarea prin aplicare în practică a cunoștințelor învățate.

Aplicație

Proiectați o situație de învățare pe o temă educativă, la alegere, în care să valorificați cele trei stiluri de învățare.

De exemplu: Tema educativă: **Activitățile preferate**

- Prezentați o expoziție de fotografii cu elevii din clasă în cadrul diferitelor activități educative.
- Redactați un eseu la tema propusă.
- Elaborați un proiect în grup la tema propusă.

Prezentați varianta care ați selectat-o și argumentați-vă alegerea.

Care sunt beneficiile identificării și dezvoltării stilurilor de învățare?

Pentru elev:

- autocunoaștere;
- relevarea punctelor tari și a punctelor slabe ale învățării;
- eliminarea/reducerea obstacolelor învățării;
- îmbunătățirea stimei de sine;
- evidențierea abilităților de învățare;
- optimizarea învățării prin adoptarea unui stil personal;
- obținerea de rezultate școlare mai bune;
- dezvoltarea unor relații pozitive cu cei din jur;
- prevenirea/corectarea unor probleme de comportament.

Aplicație

Completați lista beneficiilor identificării și dezvoltării stilurilor de învățare pentru elev:

Pentru părinți:

- înțelegerea nevoilor individuale de învățare ale copiilor;
- identificarea motivelor care generează eșecul școlar;
- reconsiderarea barierelor în învățare și abordarea optimistă a întregului potențial al copilului etc.

Aplicație

Completați lista beneficiilor identificării și dezvoltării stilurilor de învățare pentru părinți:

Pentru profesori-diriginți:

- îmbunătățirea comunicării cu elevii;
- îmbunătățirea rezultatelor școlare ale elevilor;
- valorificarea diferențelor individuale în învățare;
- îmbunătățirea managementului timpului;
- dezvoltarea lucrului în echipă;
- conștientizarea cauzelor eșecului în învățare.

Aplicație

Completați lista beneficiilor identificării și dezvoltării stilurilor de învățare pentru profesorii-diriginți:

Stilul de învățare, ca rezultat al dobândirii autonomiei în învățarea academică, se formează în timp, după interiorizarea unei bogate experiențe în activitatea de învățare, dar este congruent cu anumite trăsături și dimensiuni ale personalității elevului, de aceea este necesar ca dirigințele de clasă să organizeze diverse activități, unde să valorifice toate stilurile de învățare.

În concluzie:

- ✓ eficacitatea procesului educațional constă în corelarea stilurilor de învățare cu stilurile de predare, exemplificate prin aplicații și reflecții în cadrul orelor de dirigenție;
- ✓ stilurile de învățare reprezintă o componentă esențială în activitatea educativă, vizând proiectarea și realizarea acesteia în corespundere cu interesele, nevoile și particularitățile de vârstă ale elevilor;
- ✓ determinarea corectă a stilurilor de învățare asigură reușita activității educative, pe de o parte, și, pe de altă parte, asigură reușita unei clase de elevi, unde rolul decisiv aparține dirigințelii de clasă.

Anexă

CHESTIONAR VAK (vizual, auditiv sau kinestezic)

Acordă un punctaj de la 1 la 5 pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, unde:

1 = afirmația nu se aplică aproape deloc, 2 = afirmația se aplică foarte rar, 3 = afirmația se aplică rar, 4 = afirmația se aplică deseori, 5 = afirmația se aplică aproape întotdeauna.

Raspunde sincer, nu te gândi prea mult la răspuns. După acordarea punctajului, notează sumele în spațiile alocate.

1. Nu-mi place să-mi iau prea multe notițe, dar cu toate acestea îmi amintesc ce se discută. Luarea notițelor îmi distrage atenția de la ceea ce spune profesorul.
2. Când citesc, îmi mișc buzele.
3. Îmi fac notițe și tot felul de însemnări pe marginea unui subiect.
4. Când am timp liber, prefer să fac exerciții.
5. Când sunt la o petrecere, îmi place să discut despre subiecte importante pentru mine cu un partener bun de conversație.
6. Când citesc o carte, acord atenție pasajelor care implică dialog.
7. Când citesc o carte, acord o mare atenție acelor pasaje care exprimă sentimente, acțiuni, dramatizări.
8. Obişnuiesc să-mi fac liste și notițe, deoarece îmi amintesc lucrurile mult mai ușor dacă mi le notez.
9. Privesc în ochi persoana cu care vorbesc pentru a-mi menține atenția fixată asupra subiectului discuției.
10. Cel mai greu îmi este să vorbesc cu cineva care nu-mi răspunde verbal.

11. Când întâlnesc o persoană pentru prima oară, sunt atent(ă) la cum este îmbrăcată și la aspectul fizic.
12. Nu mă pricep la a citi sau asculta instrucțiuni. Prefer să mă apuc imediat de soluționarea sarcinii respective.
13. Când sunt la o petrecere, una dintre plăcerile mele este să stau într-un loc mai retras și să mă uit la ceilalți.
14. Când recapitulez diferite informații, îmi vin în minte tot felul de idei și îmi amintesc situațiile în care am mai auzit aceste informații.
15. Îmi iau notițe, însă rareori le folosesc când învăț.
16. Dacă trebuie să explic ceva, prefer să vorbesc despre asta.
17. Când am timp liber, prefer să privesc TV sau să citesc o carte.
18. Când citesc, vorbesc cu voce tare sau îmi mișc buzele pentru a auzi cuvintele.
19. Când nu-mi amintesc anumite expresii dintr-o temă, folosesc cuvinte asemănătoare și-mi mișc brațele să accentuez ideile prezentate.
20. Înțeleg ce spune un prezentator, chiar dacă nu sunt atent(ă) la acesta.
21. Dacă trebuie să explic ceva, prefer să scriu despre aceasta.
22. Îmi amintesc lecțiile mult mai ușor dacă le repet de mai multe ori.
23. Dacă cineva vrea să-mi spună ceva, prefer să-mi lase un mesaj sau să mi-l trimită pe e-mail.
24. Sunt dispus(ă) să obțin informațiile de la radio decât dintr-o revistă.
25. Biroul meu arată dezordonat.
26. Deseori vorbesc de unul singur când rezolv o problemă sau notez ceva.
27. Cel mai greu îmi este să vorbesc cu cineva care nu reușește să mențină contactul vizual în timpul conversației.
28. Dacă cineva vrea să-mi spună ceva, prefer să-mi spună la telefon.
29. Lucrurile pe care le prefer când sunt la o petrecere sunt dansurile, jocurile și acțiunea.
30. Cel mai greu îmi este să vorbesc cu cei care nu afișează niciun fel de emoție.
31. Prefer mișcările și mă simt încordat dacă stau pe scaun la o întâlnire sau la școală.
32. Când citesc o carte, acord o mare atenție pasajelor care descriu elemente de vestimentație, peisaje etc.
33. Dacă trebuie să explic ceva, prefer să arăt cum funcționează.
34. Obişnuiesc să notez instrucțiunile pentru a mi le aminti ulterior.
35. Dacă cineva vrea să-mi spună ceva, prefer să-mi spună față în față.
36. Atunci când am timp liber, prefer să ascult muzică.

PUNCTAJ

<i>Vizual</i>		<i>Auditiv</i>		<i>Kinestezic</i>	
Afirmația	Punctaj	Afirmația	Punctaj	Afirmația	Punctaj
3		1		2	
8		5		4	
9		6		7	
11		10		12	
13		16		15	
14		18		19	
17		20		25	
21		22		29	
23		24		30	
27		26		31	
32		28		33	
34		36		35	
Punctaj total (minim 12, maxim 60)		Punctaj total (minim 12, maxim 60)		Punctaj total (minim 12, maxim 60)	
Interpretare chestionar: Compară rezultatele pentru fiecare dintre cele 3 stiluri de învățare. Punctajul cel mai mare indică stilul preferat de învățare.					

Bibliografie:

1. CERGHIT, I. *Sisteme de instruire alternative și complementare: structuri, stiluri și strategii*. Iași: Polirom, 2008. 395 p.
2. DUMITRU, A. (coord.). *Inovație și performanță în dezvoltarea profesională a cadrelor didactice din mediul urban: stiluri de predare – stiluri de învățare*, 2. București: 2011. 103 p.
3. DUMITRU, I.A. *Consiliere psihopedagogică: baze teoretice și sugestii practice*. Iași: Polirom, 2008. 334 p.
4. ENTWISTLE, N. *Styles of Learning and Teaching. An Integrated Outline of Educational Psychology for Students, Teachers, and Lectures*. London: David Fulton Publishers. 1988.
5. KOLB, A. *Learnings Styles Delineator*. McBer & Company, 1985.
6. LEMENI G., MICLEA, M. *Consiliere și orientare: ghid de educație pentru carieră*. Cluj-Napoca: ASCR, 2010. 260 p.
7. NEGOVAN, V. *Psihologia învățării – forme, strategii și stil*. Ediția a III-a revizuită. București: Editura Universitară, 2013.
8. <http://www.nwlink.com/~Donclark/hrd/styles/vak.html> (accesat la 3.05.2014).

Prezentat la 05.09.2014